

P.Z.E. br. 61/3

HRVATSKI SABOR

Klub HSS-a i Radničke fronte

Zagreb, 23. rujan 2021. godine

Predsjedniku Hrvatskog sabora

Na temelju članka 196. Poslovnika Hrvatskog sabora podnosim sljedeće amandmane na:

Konačni prijedlog zakona o autorskom pravu i srodnim pravima, p.z.e. br. 61

Amandman 1

Članak 1. stavak 1. mijenja se i glasi:

„Ovaj Zakon uređuje:

1. autorsko pravo - pravo autora na njihovim djelima iz književnoga, novinarskog, znanstvenog i umjetničkog područja”

Obrazloženje: S obzirom na to da se u Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima implementiraju odredbe Direktive (EU) 2019/790, potrebno je i da se u uvodnu odredbu o predmetu zakona izrijekom unese da je autorsko pravo, između ostalih, i pravo autora na njihovim djelima iz novinarskog područja.

Amandman 2

Članak 14. mijenja se i glasi

„Autorsko djelo je originalna intelektualna tvorevina iz književnog, novinarskog, znanstvenog i umjetničkog područja koja ima individualni karakter, bez obzira na način i oblik izražavanja, vrstu, vrijednost ili namjenu, ako ovim Zakonom nije drukčije određeno.”

Obrazloženje: Jednako kao i kod gore predložene izmjene u članku 1. i u odredbu kojom se definira autorsko djelo potrebno je izrijekom unijeti da je autorsko djelo, između ostalih, originalna intelektualna tvorevina iz novinarskog područja. Tim više što su u stavku 2. ovog članka novinarska djela uvrštena među autorska djela, pa je očito da je u 1. stavku to propušteno.

Amandman 3

Članak 16., stavak 1. mijenja se i glasi

Zbirka samostalnih autorskih djela, podataka ili druge građe koja prema izboru ili rasporedu sastavnih elemenata čini originalnu intelektualnu tvorevinu individualnog karaktera sukladno članku 7. stavku 1. ovoga Zakona (autorska zbirka), kao što je enciklopedija, zbornik, antologija, informativna publikacija, baza podataka i sl., zaštićena je kao zasebno autorsko djelo. Nijedan drugi kriterij neće se primjenjivati za prikladnost autorskopravne zaštite autorske zbirke.

Obrazloženje: U članku 158. Prijedloga ZAPSP-a informativna publikacija definira se kao „...zbirka koja se uglavnom sastoji od pisanih autorskih djela novinarske prirode, koja može sadržavati i ostale vrste djela ili predmete srodnih prava, uključujući fotografije i video sadržaje...” stoga je potrebno da se, radi izbjegavanja bilo kakvih nejasnoća, informativna publikacija i izrijeком uvrsti u članak 16. Prijedloga ZAPSP-a.

Amandman 4

Članak 18., stavak 4. i 5. mijenjaju se i glase

(4) Svatko tko na bilo koji način javno prenosi dnevne novosti i druge vijesti koje imaju karakter običnih medijskih informacija i nisu predmetom autorskog prava te druge medijske informacije za koje je saznao iz javno objavljenih izvora, dužan je u svojoj objavi jasno i na vidljiv način označiti:

- naziv nakladnika informativne publikacije ili organizacije za emitiranje ili drugog nakladnika medija ili elektroničkog medija koji je prvi objavio dnevnu novost, drugu vijest ili drugu medijsku informaciju te

- ime i prezime novinara koji je potpisan

(5) Kad netko koristi tuđa autorska djela ili predmete srodnih prava koji sadrže dnevne novosti i druge vijesti ili druge medijske informacije, za izradu svojih javnih objava istih dnevnih novosti i drugih vijesti ili drugih medijskih informacija, na način za koji po ovome Zakonu nije potrebno pribaviti odobrenje nositelja prava ili organizacije za kolektivno ostvarivanje prava, dužan je navesti izvore koje je koristio tako da na primjeren, jasan i vidljiv način označi:

- naziv nakladnika informativne publikacije ili organizacije za emitiranje ili drugog nakladnika medija ili elektroničkog medija čije sadržaje koristi te

- ime i prezime novinara koji je je potpisan

Obrazloženje: Novinar je autor, a autor, sukladno članku 21. Prijedloga ZAPSP-a, ima pravo biti priznat i označen kao autor djela te je osoba koja javno koristi autorsko djelo dužna je pri svakom korištenju naznačiti autora, osim ako autor u pisanom obliku izjavi da ne želi biti naveden ili ako način pojedinoga javnog korištenja autorskog djela onemogućava navođenje autora.

Slijedom navedenoga, ime i prezime novinara koji je potpisan mora biti jasno i vidljivo označeno u svim slučajevima jer bi svako suprotno postupanje predstavljalo povredu prava na priznanje autorstva.

Dodatno, predložena sintagma „ako je to u skladu s uobičajenom praksom u medijskom izvješćivanju“ je nepotrebna budući da sam članak 21. predviđa iznimke od prava na priznanje autorstva. Ujedno, navedena sintagma na način kako je predviđena u trenutnom Prijedlogu ZAPSP-a je potpuno neodređena, ostavlja pravne praznine i prostor za neosnovano zaobilaženje prava na priznanje autorstva.

Amandman 5

Članak 66., stavak 1. mijenja se i glasi

(1) Autorskopравни ugovor mora određivati barem djelo na koje se odnosi, način korištenja, trajanje korištenja, teritorij korištenja, naknadu za korištenje djela, odnosno izričitu odredbu da se pravo korištenja osniva bez naknade te osobu ovlaštenu na korištenje autorskog djela (korisnik).

Obrazloženje: među obvezne sastojke autorskopravnih ugovora potrebno je uvrstiti i odredbe o trajanju korištenja i o teritoriju korištenja kako bi se u što većoj mjeri izbjegle bilo kakve nejasnoće i sporovi o tim pitanjima među ugovornim stranama.

Amandman 6

Članak 75. briše se.

Obrazloženje: Ako bi se zakonom propisalo da mali nakladnički ugovori čine iznimku od pravila o obvezatnom pisanom obliku ugovora, navedeno bi dovelo do stavljanja autora u još slabiji položaj u odnosu na nakladnika koji je u pravilu jača strana u ugovornom odnosu stoga je zakonskim odredbama potrebno ojačati poziciju autora.

Dodatno, ako bi se zakonom propisalo da mali nakladnički ugovori čine iznimku od pravila o obvezatnom pisanom obliku ugovora, otvara se mogućnost da se pod mali nakladnički ugovor podvedu i ugovori koji to u svojoj biti nisu s ciljem zaobilaženja obveze pisanog oblika ugovora.

Amandman 7

Članak 93. briše se.

Obrazloženje: dosada je Zakonom o autorskim pravima bilo uređeno da ako se u izvršavanju obveza iz radnog odnosa stvaraju autorska djela, ugovorom o radu određuje, između ostaloga, stječe li poslodavac pravo na iskorištavanje autorskog djela, te posebice, ako ga stječe, opseg i trajanje prava iskorištavanja autorskog djela. Ako ovim Zakonom, ugovorom o radu ili drugim aktom kojim se uređuje radni odnos nije drukčije određeno, autorsko pravo na autorskom djelu zadržava autor bez ograničenja. (čl.76. Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima, 167/03, 79/07, 80/11, 125/11, 141/13, 127/14, 62/17, 96/18) Predmetnom odredbom je autor zadržavao autorska prava na djelu bez ograničenja, dok po predmetnom Zakonu, ako nije drukčije uređeno, poslodavac stječe sva imovinska prava na autorsko djelo koje je stvorio autor. Time se autor stavlja u nepovoljni položaj, a poslodavcu se olakšava odluka o otkazu s obzirom da zadržava sva imovinska prava na autorsko djelo. S obzirom da najveći dio ugovora o radu ili ugovora o djelu sadrži tipizirane odredbe kojima se ne uređuju

prava nakon prekida radnog odnosa, jasno je da će poslodavac u najvećem dijelu slučajeva dobiti sva imovinska prava na autorskim djelima.

Amandman 8

Članak 100., stavci 2., 3. i 4. mijenjaju se i glase:

(2) Ako ugovorom o radu ili drugim aktom kojim se uređuje radni odnos ili drugim ugovorom sklopljenim između autora i poslodavca nije drukčije određeno, smatra se da je poslodavac stekao isključiva autorska imovinska prava iskorištavanja autorskog djela stvorenog u radnom odnosu, u sadržaju i opsegu koji je potreban za obavljanje njegove redovite djelatnosti, vremenski ograničeno dok traje radni odnos za vrijeme kojeg je nastalo djelo. Po prestanku radnog odnosa, sva autorska prava na autorskom djelu stvorenom u radnom odnosu pripadaju autoru s tim da dosadašnji poslodavac ima pravo prvenstva u pogledu sklapanja autorsko-pravnog ugovora.

(3) Smatra se da je poslodavac dobio autorovo odobrenje da djelo stvoreno u radnom odnosu javno objavi, sastavi s drugim djelom radi zajedničkog korištenja te uključi u zbirku ili bazu podataka i tako koristi, kao i da djelo predstavlja javnosti pod imenom poslodavca, zajedno s autorovim imenom, ako je to moguće s obzirom na način korištenja i ako nije drukčije ugovoreno s autorom djela. Ove ovlasti poslodavac može izvršavati u sadržaju i stvorenog u radnom odnosu, u sadržaju i opsegu koji je potreban za obavljanje njegove redovite djelatnosti, vremenski ograničeno dok traje radni odnos za vrijeme kojeg je nastalo djelo. Po prestanku radnog odnosa, sva autorska prava na autorskom djelu stvorenom u radnom odnosu pripadaju autoru s tim da dosadašnji poslodavac ima pravo prvenstva u pogledu sklapanja autorsko-pravnog ugovora.

(4) U slučaju da autoru radni odnos prestane prije dovršetka djela, kao i u slučaju kad se opravdano može smatrati da autor neće moći sam dovršiti djelo uredno i pravovremeno u skladu s potrebama poslodavca, poslodavac mora ishoditi odobrenje autora da dovrši njegovo nedovršeno djelo, ako nije drugačije ugovoreno s autorom djela.

Obrazloženje

Autorsko pravo pripada osobi koja je autorsko djelo stvorila stoga je suprotno smislu i svrsi ZAPSP-a zakonom propisati presumpciju da je poslodavac stekao isključiva autorska imovinska prava iskorištavanja autorskog djela stvorenog u radnom odnosu, i to bez ograničenja i neovisno o trajanju radnog odnosa.

Štoviše takvo zakonsko uređenje je neprihvatljivo i iz razloga što radnike autore stavlja u znatno gori položaj nego do sada s obzirom da poslodavci ovu ugovornu odredbu mogu koristiti na štetu radnika autora na način da radniku autoru jednom kad stvori autorsko djelo otkazu ugovor o radu budući da poslodavac ima autorsko djelo koje mogu slobodno i isključivo iskorištavati te mu radnik više nije potreban.

Slijedom navedenoga, radi jače zaštite radnika autora, potrebno je da, ukoliko nije drugačije određeno, poslodavac stječe isključiva autorska imovinska prava iskorištavanja autorskog djela stvorenog u radnom odnosu ali vremenski ograničeno dok traje radni odnos za vrijeme čijeg trajanja je djelo nastalo.

Po prestanku radnog odnosa, sva autorska prava na autorskom djelu stvorenom u radnom odnosu pripadaju autoru s tim da dotadašnji poslodavac ima pravo prvenstva u pogledu sklapanja autorskopravnog ugovora. Na poslodavčevo pravo prvenstva na odgovarajući se način primjenjuju odredbe o nakladničkom pravu prvenstva iz članka 74. ovog Zakona (pred drugim ponuditeljima koji ponude iste uvjete, rok za poslodavčevu ponudu 30 dana od dana primitka autorovog pisanog poziva; pravo prvenstva traje dvije godine od prestanka radnog odnosa).

Naime, kada bi se na navedeni način reguliralo pitanje iskorištavanja autorskog djela koje je stvoreno u radnom odnosu, položaj radnika i poslodavca kao ugovornih strana bio bi

izjednačen bar kad je u pitanju iskorištavanje određenog autorskog djela nakon prestanka radnog odnosa .

Pravo na preradu i dovršavanje autorskog djela bez odobrenja autora, kad je posrijedi autorsko djelo u novinarskom poslu, u svojoj je biti suprotstavljeno svrsi novinarskog posla – da javnost informira objektivno, točno i pravovremeno. Dopusti li se mogućnost „prerade“ informacija, prijete opasnost da one više neće do građana doći u objektivnoj, točnoj i pravovremenoj formi, što je put u „fake news“ pa i cenzuru. Takva odredba izravno ugrožava pravo javnosti da zna, slobodu govora i demokraciju jer zadire u način informiranja javnosti.

Amandman 9

Članak 101., stavak 2. mijenja se i glasi:

(2) Ako je korištenje autorskog djela stvorenog u radnom odnosu imalo bitan doprinos na povećanje dohotka, odnosno dobiti ili na unaprjeđenje obavljanja djelatnosti poslodavca, autor ima pravo na posebnu primjerenu naknadu, koja se određuje ugovorom o radu, pravilnikom o radu, kolektivnim ugovorom ili drugim aktom kojim se uređuje radni odnos ili drugim ugovorom sklopljenim između autora i poslodavca, a razmjerno doprinosu kojeg je njegovo autorsko djelo imalo na povećanje dohotka, odnosno dobiti ili na unaprjeđenje obavljanja djelatnosti poslodavca.

Obrazloženje

Zakonski izrazi „bitan doprinos“ i „primjerena naknada razmjerna doprinosu“ nisu dovoljno određeni ni određivi u samom zakonu stoga se zakonom treba propisati kao obveza da se pravo na posebnu primjerenu naknadu regulira bilo ugovorom o radu, pravilnikom o radu, kolektivnim ugovorom ili drugim aktom kojim se uređuje radni odnos ili drugim ugovorom sklopljenim između autora i poslodavca.

Na taj način ojačat će se i zaštititi pravni položaj radnika, koji je u odnosu na poslodavca, uglavnom slabija strana stoga bi ostavljanje rješavanja tog pitanja samo kao mogućnosti ozbiljno ugrozilo smisao i svrhu ove odredbe.

Ujedno, propisivanjem obveze da se to pitanje regulira na navedeni način u većoj se mjeri izbjegava nastanak eventualnih sporova koji bi mogli nastati između radnika i poslodavca kada bi reguliranje tog pitanja bilo ostavljeno samo kao mogućnost.

Amandman 10

Stavak 2. članka 167. briše se, a naslov članka 167. i stavak 1. mijenjaju se i glase

Pravo novinara i fotoreportera na udio u naknadi nakladnika

(1) Profesionalni novinari i fotoreporteri čija su autorska djela uvrštena u informativne publikacije imaju pravo na primjerenu naknadu kad tu informativnu publikaciju i bilo koji njezin dio na internetu koji koristi pružatelj usluga informacijskog društva, iz članka 166. ovoga Zakona. Ovo pravo ostvaruje se obvezno kolektivno.

Obrazloženje: Naslov predloženog članka je neopravdano ograničavajući jer obuhvaća samo novinare i fotoreportere novinskih djela, a ne i one novinare i fotoreportere čija autorska djela su sastavni dio video sadržaja te ga je iz tog razloga potrebno promijeniti.

Sam predloženi članak onemogućava novinare i fotoreportere da samostalno ostvaruju svoju naknadu, već ih prisiljava da to svoje pravo ostvaruju isključivo preko nakladnika. Ovakvim zakonskim rješenjem, novinari i fotoreporteri će u potpunosti ostati bez ikakve naknade ukoliko nakladnici iz bilo kojeg razloga ne ostvare to svoje pravo. Pri tome, razlozi za tako nešto mogu biti različiti, a da novinari i fotoreporteri na njih ne mogu uopće utjecati.

Ispred kluba HSS-a i RF-a

Potpredsjednica Kluba dr. sc. Katarina Peović

